

Natten mellom 8. og 9.mai 1945 på Oslo Politistasjon.

Tidlig på kvelden 8. mai hadde direktør Erlandsen i Norsk Arbeidsgiverforening en henvendelse fra minister Lippestad som befant seg på Gimle sammen med Quisling. Direktør Erlandsen satte seg i forbindelse med direktør Offenbergs ved Schous Bryggeri, idet han håpet gjennom ham å komme i kontakt med ansvarlige instanser. Erlandsen fortalte at ifølge minister Lippestad hadde en dr. Foss henvendt seg til Quisling på Gimle og henstilt til ham å utlevere seg til det norske politi, da dette i den nåværende situasjon ville være det som tjente landet. Quisling betraktet henvendelsen nærmest som anonym og ville ikke overgi seg på en sådan henvendelse, men direktør Erlandsen hadde inntrykk av at Quisling og Lippestad ikke var uvillige til å gjøre dette hvis det viste seg at det sto en ansvarlig instans bak henvendelsen. Dette var årsaken til at Erlandsen forsøkte å formidle kontakt gjennom direktør Offenbergs.

Direktør Offenbergs overdro til undertegnede å formidle henvendelsen videre. Telefonen var sprengt og det lyktes meg ikke å komme fram til politistasjonen. Jeg forsøkte derfor pr. telefon å få fatt i Mil. Org.-sjefen eller advokat Skjønberg som angivelig skulle være på Bristol i en konferanse med den britiske militardelegasjon, men det lyktes ikke. Omsider kom jeg i telefonen fram til politimester Meyer og fikk også tale med kriminalsjefen L'Abée-Lund som kjente meg og kunne bekrefte min identitet, hvorpå en bil fra politiet ble sendt opp for å hente meg.

På kriminalsjefens forvarrelse hersket en hektisk travelhet. Arrestasjonen av quislinger var i full gang, og listen var allerede oppe i mellom 250 og 300. Jeg måtte vente en stund fordi minister Skarphagen var inne til konferanse med fritt leide som varte til kl.24, da den tyske kapitulasjon trådte i kraft. Konferansen endte med at Skarphagen ba om å bli tatt under politiets beskyttelse. Det var en uhyre redusert mann som kom ut fra kriminalsjefens kontor etter at alle andre var fjernet fra forvarrelset. Han fikk anledning til å telefonere med sin familie og for øvrig med hvem han ville, mens jeg var inne til konferanse.

Jeg kom ⁱⁿⁿ til kriminalsjefen kl. 20.30 og refererte hva som forelå. Vi drøftet situasjonen og ble enige om å ringe til Erlandsen som bekreftet innholdet av sin samtale med Lippestad. Erlandsen ringte deretter til Lippestad som gjentok at han ønsket kontakt med krimi-

nalsjefen. Deretter opptok han kontakt pr. telefon. Kriminal-sjefen meddelte ham at Skarphagen om ettermiddagen hadde ringt fordi han ønsket å få klarhet over sin situasjon. Han fortalte videre Lippestad hvorledes Skarphagen hadde fått fritt leide til en konferanse før kl. 24, men at situasjonen endret seg fra dette tidspunkt, idet han som alle andre medlemmer av N.S. fra da av ville være ettersøkt. Han meddelte videre at Skarphagen hadde innfunnet seg og hadde fått den orientering han ønsket, hvorpå kriminalsjefen hadde sagt til ham at han kunne velge om han ville gå hjem eller bli tatt under politiets beskyttelse med det samme. Til dette hadde Skarphagen svart at det jo var rolig i byen og at det hele forløp så pent, hvortil kriminalsjefen hadde sagt at man nå ikke kunne vite om og i tilfelle når situasjonen kunne vende seg. Skarphagen hadde valt å bli. Kriminalsjefen tilbød deretter Lippestad fritt leide forat også han kunne få seg medde hvorledes situasjonen lå an og treffe sin beslutning, og sa at det samme tilbud gjaldt Quisling. Lippestad svarte at han måtte konferere med Quisling. Senere ringte han opp og sa at han ønsket å komme til kriminalsjefen til en konferanse. De nærmere detaljer for politibeskyttelsen under siste del av reisen ble derpå fastsatt. En vaktpatrulje skulle beskytte veien fra Sehesteds plass til Møllergt. 19.

Umiddelbart før Lippestads bil kom inn, begynte en rekke fulle tyske marinegaster å skyte i strøket omkring politistasjonen. Skarpe blink lyste opp i gatene, maskinpistolene skrattet, rifle skuddene smalt og rikosjettene hvinte mellom husveggene. Det var ganske spennende minutter, men Lippestads bil kom iallfall vel fram, ledsaget av direktør Erlandsen som hadde hentet ham på Gimle.

Samtalen med Lippestad begynte kl. 23.47 og varte til kl. 0.25. Lippestad som var klam i ansiktet og tydelig nervøs, begynte med en lang tale hvor han søkte å finne forsvar for Quislings handlesett og poengterte at Quisling hadde styrt landet i 5 vanskelige år. Man måtte erkjenne at spillet hadde vendt seg slik at makten nå var på andre hender, men Quisling ville ikke overgi seg med mindre han fikk det man kunne kalle en ærefull avmarsj. Lippestad fortalte at der utpå formiddagen var kommet en telefonoppringing til Gimle fra en anonym mann som presenterte seg som Hjemmefronten nr. 417 eller likn. Denne hadde i en truende tone forlangt at de vepnede styrker som befant seg omkring Gimle, måtte

nedlegge våpnene øyeblikkelig. Man måtte være klar over at på slike betingelser overga Quisling seg ikke. Kriminalsjefen svarte at politiet intet kjente til en slik opprigning, men at man ikke måtte forbauses over at der under den nåværende situasjon kom slike telefoner til Gimle. Lippestad nevnte deretter det besøk de hadde hatt av dr. Foss og at dr. Foss hadde oppgitt et telefonnummer hvor det senere på dagen ikke hadde vært mulig å få tak i ham. De hadde derfor fått følelsen av at der ikke sto noen ansvarlig instans bakom tilbudet om forhandlinger.

Kriminalsjefen: " Vi kjenner ikke til dr. Foss' henvendelse. For øvrig misforstår De situasjonen fullstendig hvis De mener at det her kan være tale om forhandlinger. Vi er klar over at dere ute på Gimle sitter med en vepnet styrke som vil kunne gjøre motstand. Denne vepnede styrke vil fra kl. 24 av ved krigens opphør ikke kunne tåles av de ansvarlige norske myndigheter. Staten kan bare anerkjenne vepnede enheter som er under dens kontroll. Den vepnede styrke på Gimle må derfor avvepnes, og jeg mener at slik som maktsituasjonen nå er, vil det være uriktig å la det gå liv til spille. Vi henstiller derfor til Dem og Quisling at dere overgir dere til det norske politi".

Lippestad kom igjen inn på betingelsene og nevnte at Quisling ikke måtte settes under arrest som en alminnelig forbryter. Han hadde dog vært landets statssjef osv. og hadde ofret så meget i kampen for Norges beste at han ikke fortjente å bli putt i et fangehull. Lippestad understreket at han talte bare på egne vegne, men sa at han trodde det kunne være mulig å formå Quisling til å la seg internere i en villa hvor han hadde alminnelig bevegelsesfrihet innenfor et nærmere avgrenset område som var sikret av politivakt.

Lippestad ville dernest gjerne høre hvordan saken lå an for ham selv. Han mente å kunne si om seg selv at han var en mann en kunne stole på, og spurte om det ikke forelå noen mulighet for at han f.eks. i stedet for å bli arrestert kunne få bo i sitt hjem og ha sin bevegelsesfrihet mot å gi sitt ord på at han skulle forbli der inntil saken hans kunne tas opp til prøve. Kriminalsjefen sa på dette tidspunkt at han gjerne ville at politimesteren i Oslo skulle være til stede hvis denne var

villig til det. Politimesteren kom og samtalen fortsatte.

Lippestad gjentok hovedtrekkene i forsvarstalen for Quisling og forsøkte å utvirke at Quisling måtte bli behandlet på en ærefull måte. Han talte atter om at her jo var to forskjellige politiske syn som tørnet sammen, og at det syn som Føreren representerte, riktignok ikke hadde slått igjennom, men at man måtte respektere hans kamp. Quisling var ikke villig til å la det bli noen mellomperiode da uansvarlige elementer ville få fritt spillerom, men ville overlevere makten til Kongen. Man kunne ikke uten videre stryke 5 år av Norges historie om man aldri så gjerne ville.

Lippestad kom også overfor politimesteren inn på behandlingen av Quisling som eventuell fange og mente at det ville være ganske meningsløst å la ham behandle som en forbryter f.eks. ved å sette ham i en celle i vanlig fengsel. Han var atter inne på dette med internering i en villa el. likn. med bevegelsesfrihet innenfor et avgrenset område sikret av politivakt. Han uttalte at Quisling enn videre var bekymret for de vepnede vakter som han hadde og deres skjebne, likeså for sine partifellers skjebne hvis han skulle bli arrestert på en "uverdige måte". Han beklaget at de ute på Gimle ikke hadde vært oppmerksomme på at krigstilstanden opphørte kl. 24 (han så nervøst på klokken som da var 0.10). Kriminalsjefen fortalte ham at det var meddelt over London radio, men Lippestad svarte at de ikke hadde hatt noen radio på der ute på lenge. Han lovt at så snart det bare lot seg gjøre, å få fram en beskjed, skulle vaktene bli avvepnet. Kriminalsjefen som hadde merket seg at Lippestad så på klokken, meddelte at det faktisk at klokken hadde passert 24, ikke ville ha noen innflytelse på det frie leide som var gitt, når samtalen strakte seg utover denne tid.

På dette tidspunkt kom rikspolisjefen, *Svan Arndtzen*, og det ble meddelt ham at Lippestad søkte kontakt for å komme til en ordning på Gimle. Lippestad sa til dette at han for ordens skyld ville gjøre oppmerksom på at hva han kunne si om tingen ved denne konferanse, helt sto for hans egen regning. Han tok så opp hovedtrekkene i "forsvarstalen" for Quisling og ytret på ny at det ikke ville være noen mening i å la Quisling behandle

andre med.

Ca. kl. 3 ringte direktør Kvaal i Elektrisk Bureau. Han hadde hatt en samtale med Lippestad, som hadde sagt at ministrene var stemt for å følge rådet. Men Quisling kunne ikke tenke seg det. Han ville ikke bli behandlet som forbryter. Hans eneste mål var å unngå blodsutgydelse, og at det ville skje hvis han ble behandlet på den måten, var han ikke i tvil om. Rikspolitisjefen som førte samtalen fra politiets side, fastholdt at Quisling måtte behandles som en vanlig varetektsfange og at han enten måtte melde seg på politistasjonen eller også ville han bli pågrepet der han befant seg.

Kort tid etter ringte direktør Kvaal påny. Han hadde da talt med minister Vassbotten som hadde gitt uttrykk for at både han, Stang og Lippestad var stemt for å melde seg, men Quisling ikke. Quislings linje var å hindre blodsutgydelse. Vassbotten hadde uttalt at Quisling ikke forsto noe av det hele. Kvaal hadde så bedt om å få snakke med Quisling, og denne var kommet til telefonen, og Kvaal ville etter denne samtalen med Quisling bekrefte at Vassbotten hadde fullstendig rett i at Quisling ikke forsto noe av det hele. Han ville bl.a. telegrafere til Kronprins Olav og si at han hadde vært landets statssjef i fem år og styrt landet på en utmerket måte. Han ville ikke bli behandlet som en alminnelig forbryter. En arrestasjon av ham ville uvegerlig føre til blodsutgydelse, og han nevnte i den forbindelse at det var ca. 200.000 mann i landet som da ville reise seg. Kvaal sa at han hadde inntrykk av å tale med en mann som befant seg i en annen verden.

Rikspolitisjefen fastholdt sitt standpunkt, at det bare kunne bli tale om en alminnelig varetektsfange som enhver annen, og at i tilfelle han ville melde seg, måtte dette skje på Møllergt. 19 innen kl. 6. Klokken var da 4.20. Kvaal spurte om fristen kunne forlenges til kl. 7 fordi den ellers ble så knapp. Rikspolitisjefen innrømmet fristen forlenget til kl. 6.30.

Kvaal hadde også fått i oppdrag å spørre rikspolitisjefen om han kunne innestå for at det ikke ville skje vaktene på Gimle noen overlast p.gr.a. at de hadde hatt våpen etter kl. 24, hvis Quisling meldte seg på politistasjonen innen kl. 6.30. Han fikk bekreftende svar og sa at han ville overbringe denne beskjed.

Kl. 5.15 kom det telefon fra pastor Alex, Johnson, som meddelte kriminalsjefen at han var blitt oppringt av pastor Johan Prytz. Han fikk siden snakke med dennes hustru, fru Nina Prytz, som fortalte at avdøde minister Prytz' hustru hadde ringt i anledning situasjonen med Quisling på Gimle gård. Quisling ønsket at biskop Berggrav skulle tilkalles for å formidle at han ikke ble overlevert til folkemassen! Pastor Johnson hadde straks svart at hvis Quisling og hans menn ville overgi seg uten betingelse, ville de bli tatt vare på av norsk politi og ikke bli lynsjet, men at han ikke vant noen grunn til å vekke biskopen.

Pastor Johnson fikk så tale med rikspolitisjefen som forklarte at han nettopp gjennom direktør Kvaal i Elektrisk Bureau hadde latt meddele til Quisling at hvis han og de øvrige ministre framstilte seg på politistasjonen innen kl. 6.30, ville de bli overtatt av norsk politi etter norsk lov, og at det ikke ville bli blodsutgydelse. Han bekreftet hva Johnson også mente at det var helt unødvendig å blande biskopen opp i saken. Poenget for Quisling og hans ministre var at de ikke skulle bli behandlet som vanlige fanger.

Pastor Johnson meddelte siden at han straks hadde ringt til fru pastor Prytz og fortalt at det intet nytt var å meddele, men de skulle framstille seg på nr. 19 innen kl. 6.30 og at de da ville bli behandlet etter norsk lov. Fru Prytz hadde allerede ringt til fru minister Prytz og fortalt hva Johnson hadde sagt ved den første samtalen. Om hun hadde ringt på nytt, visste Johnson ikke.

Kl. 5.44 ble det ringt fra Gimle og meddelt at Quisling ville tale med advokat Arntzen. Quisling innledet med å si at han hadde fått en henvendelse fra advokat Arntzen.

Rikspolitisjefen: " De har ikke fått noen henvendelse fra meg."

Quisling: "Jeg har jo nettopp hatt henvendelse fra Dem gjennom minister Lippestad og direktør Kvaal."

Rikspolitisjefen: " Nei, det var jeg som fikk henvendelser fra Dem gjennom disse to herrer."

Quisling: "Det har jo vært ført forhandlinger."

Rikspolitisjefen: "Nei, det er ikke tale om forhandlinger."

- "Nei, det er ikke tale om vepnede styrker ..."
.....
- "Vi kan unngå blodsutgydelse ved at De undergir Dem våre bestem-
melser."
.....
- "Nei, vi kan ikke diskutere dette her nå..."
.....
- "Nei, vi kan ikke diskutere det på den måten..."
.....
- "Ja, det er helt nødvendig..."
.....
- "Nei, vi kan ikke diskutere det nå."
.....
- "Jeg er for tiden fungerende rikspolitisjef og har truffet
bestemmelse om hvorledes det skal gås frem..."
.....
- "Jeg mener det jeg sier..."
.....
- "Det vil ikke inntre noen av de følger De taler om, for vi be-
hersker situasjonen."
.....
- "Jeg er ganske overbevist om at De hverken tjener Dem selv eller
landets sak på denne måten."
.....
- "Politiet kan ikke forhandle med Dem."
.....
- "Vi diskuterer ikke det med Dem."
.....
- "Har De ikke allerede fått Dem dette forklart av andre?"
.....
- "Gjennom direktør Kvaal."
.....
- "Nei, her har aldri vært tale om Asker."
.....
- "Hvis De melder Dem her nå, vil det ikke bli tale om noen blods-
utgydelse."
.....
- "Jeg kan ikke la meg dosere av Dem nå!"
.....
- "Jeg har ikke sagt at jeg ikke orker, men jeg kan ikke diskutere
spørsmålet med Dem!"
.....
- "Jeg har hatt samme beskjed til Dem hele tiden."
.....
- "Nei, det er ikke noen særskilt måte, for da hadde det ikke gått
så lang tid."

- 9 -

"Politiet pleier ikke varsle når det går til arrestasjon."

.....
"Jeg henstiller til Dem å gjøre som jeg har sagt....."

Ca. kl. 6.00 kom det telefon fra Gimle. Den ble tatt av kriminalsjefen, og det ble spurt om politikammeret kunne være villig til å ekspedere et telegram fra Quisling til Kronprinsen om at han var villig til å overgi makten i Kronprinsens hender. Forslaget ble uten videre avvist.

Man hadde på politistasjonen fått rapport om at det var meget livlig telefonforbindelse mellom Gimle og Skallum i Bærum hvor Jonas Lie, Riisnes og Rogstad angivelig skulle befinne seg og hadde befestet seg med en gruppe tilhengere av samme type. Det ble drøftet om man skulle gå til det skritt å koble ut Gimles telefoniske forbindelse med uteverdenen når klokken passerte 6.30 og bare koble direkte forbindelse til politikammeret forat man kunne opprettholde kontakt med dem. Det ble imidlertid ikke nødvendig, for kl. 6.15 ringte Lippestad og sa at han kom. Han spurte hvorledes han skulle komme gjennom sperringene. Det ble meddelt ham at han kunne melde seg til vekten på Arne Garborgs plass. På spørsmål om han kom alene, svarte han: "Det tror jeg ikke."

Kl. 6.22, ble det meldt fra vekten på Skøyen at Lippestads bil passerte.

Kl. 6.42 svingte Quislings biler opp foran hovedinngangen.

Kl. 6.45 trådte Quisling i spissen for de øvrige "ministre" inn i avhøringssalen og stilte seg ved skranken. Det hele forløp etter det helt ordinære program som når vanlige forbrytere blir anholdt. Overbetjent Hafredal spurte om noen hadde våpen og fikk benektende svar. De betjenter som tilfeldigvis hadde vakt, foretok eksaminasjonen etter det vanlige program:

"Deres navn?"

"Vidkun Quisling, ministerpresident."

"Når er De født?"

"18.7.1887".

"Hvor er De født?"

"Fyresdal."

"Møter De her frivillig?"

"Jeg møter frivillig og ventet en annen behandling."

- 10 -

Betjenten skrev ned den første setning: Jeg møter her frivillig. Quisling gjentok: "Og ventet en annen behandling."

Overbetjent Hafredal: "Ønsker De det tilføyd protokollen?"

Quisling: "Ja, jeg ønsker det tilføyd."

"Kan vi få se Deres legitimasjonspapirer?"

Disse ble gransket og tilbakelevert, hvorefter Quisling ble ført inn i sideværelset hvor arrestordre ble utstedt. Denne ble undertegnet av kriminalsjefen, L'Abée-Lund, hvorpå fangen ble ført ut av avhøringssalen for å passere de vanlige instanser mellom avhøringssalen og cellen. For Quislings vedkommende unnlot man å spørre om stilling, medlemskap og tillitsverv i N.S., forat ikke noe som helst skulle få antydning av komisk skjær.

Lippestad hadde også meldt seg "frivillig" og fikk seg tilstilt de vanlige spørsmål. Han nektet å opplyse om tillitsverv i N.S., hvor han hadde vært medlem siden 6.11.1940. Han tilføyde etterpå ganske løvt og for seg selv at han kunne gi opplysninger om dette siden.

Fuglesang presenterte seg som generalsekretær i N.S., og først i slutten av avhøringen lot han falle en bemerkning om at han også var minister. Han hadde vært medlem av N.S. siden 1933 og meldte seg "frivillig".

Vassbotten hadde også meldt seg "frivillig". Han hadde vært medlem av N.S. siden desember 1941.

Stang hadde også meldt seg "frivillig".

Skanoke hadde likeledes meldt seg "frivillig". Han hadde vært medlem siden 1933 og hadde ikke hatt noe tillitsverv i N.S.

Per von Hirsch beklaget sterkt at han hadde glemt sine legitimasjonskort i farten, men han forsikret at han hadde dem hjemme. Han kunne alle data, så han så han håpet det greide seg med det.

Samtlige var avhørt og ferdige kl. 6.56. Samtlige arrestordrer ble underskrevet av kriminalsjefen, L'Abée-Lund. Det hele foregikk korrekt og uten noen avvikelse fra det som er helt vanlig ved anholdelse. De ble behandlet av de underordnede tjenestemenn som likevel hadde sin vakt. Kriminalsjefen var til stede, men ellers

ingen politiembetsmenn plasert så fangene kunne se dem. Rikspolitisjefen overvar det hele i en av rommets telefonbokser. Det var tydelig at denne helt ordinære behandling, dette å bli behandlet som ganske alminnelige forbrytere, ikke passet "ministerpresidenten" og hans "ministre" særlig godt. Deres ansikter bar preg av frykt for det som ventet, harme over det som foregikk, og skuffelse over det som ikke var mer.

Quislings ansikt var herjet og stygt. Det virket fett og klamt, pløset og rødt, med en blanding av forvirring, redsel og vrede. Stang så herjet og trett ut. Han var meget blek og tydelig engstelig.

Fuglesang var ganske enkelt stygg å se på.

Lippestad hadde samme ansiktuttrykk som før på kvelden, blek og klam, men prøvde av og til fortvilet å se litt bråkjekk ut. De andre var også sterkt preget av situasjonens alvor. Hvermann ble ledsaget av en vakt da han ble ført ut av lokalet. Vaktene hadde på forhånd fått henstilling om å påse nøye at fangene ikke fikk adgang til å berøve seg livet. De skulle holdes under bevoktning i sine celler døgnet rundt.

Kl. 7.01 kom fylkesfører Holm. Også han hadde meldt seg "frivillig" og var kommet fra Gimle sammen med Føreren. Han gjennomgikk samme formalia som de øvrige. Han var synlig nervøs.

De patruljer som hadde vært ute om natten for å ta imot bilene og gi dem beskyttelse fram til Møllergt. 19, hadde vært midt oppe i den tyske ildgivning som tidligere er nevnt. Nå, da det hele var over, holdt politimesteren følgende tale til det personal som hadde deltatt under arrestasjonen av Quisling og hans "ministre".

"Jeg føler virkelig trang til å si noen ord til dere. Det er store ting vi har opplevd og gjennomlever, og vi skal være glad for at det har gått som det har, uten blodsutgydelse. Uten blodsutgydelse holdt vi det gående fra en stund for tidlig. Vi overtok jo her mens tyskerne enda satt med makten. Oppgavene veltet inn over oss, og vi får mer og mer å gjøre.

I dag har vi løst et forferdelig vanskelig spørsmål, et spørsmål som hele verdens øyne synes rettet på. Vi har løst det -

- 12 -

uten en dråpe blod. Dere har vært flinke! Jeg vet at dere er slitne og trette av spenning og nattevåk, av for lang arbeidstid og for liten hvile. Men dere har midt i nattens vanskelige situasjoner bevart en sterk og urokkelig ro. Den nærmeste tiden framover krever av oss at vi bevarer den samme ro. Det går så riktig, så riktig. Måten dere har klart alle nattens påkjenninger på, viser at vi er kommet tilbake til det vi hadde, at både i det ytre og i vårt indre er det slutt på det som har vært i fem år - fem tunge år. Jeg føler trang til å takke hver enkelt for den hjelp dere har ytt og fremdeles kommer til å yte i de kommende dager. Takk for hjelpen!"

Etter en pause tilføyde han:

"La meg si et par ord til: De fanger vi nylig har fått inn, er varetektsfanger på helt ordinær måte. Det er overmåte viktig at det går rolig for seg, at de behandles riktig, nøkternt og rettferdig, uten slinger til høyre eller venstre. Nøkternt og med en ansvarlighet som er det norske politi verdig. Pass på at intet hender, gjør meg den tjenesten. Vær årvåkne når dere blir satt på vakt, ikke hoverende overfor dem. Ikke gled dere over deres skjebne. La dem føle at her arbeides det bare på en ting: å føre rettferdighet og sannhet fram. La oss være årvåkne på alle punkter og stelle oss slik at ingen har noe å bebreide seg. Denne saken som er så viktig for landet, må vi alle være sammen om å løse på denne måten. Gjør meg den tjenesten!"

Oslo, den 9.mai 1945.

Kåre Norum
(sign)